

Ion CORCIMARI,

lector asistent al Catedrei „Drept public”

a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, master în drept

UNELE ASPECTE PRIVIND CRIMINALITATEA ECONOMICO-FINANCIARĂ

Summary

Once the transition to market economy of a State as large gains democratization process in that state, becomes a major and so-called phenomenon such as economic and financial crime. During this period of transition when there is intensification of adopting and amending acts, when restructuring occurs and local public administration bodies and many other changes, it increases economic and financial crime weakens the democratic process.

Rezumat

Odată cu trecerea la economia de piață a unui stat și pe măsură ce se intensifică procesul de democratizare în acel stat, capătă o mare amploare și așa-numitul fenomen „criminalitate economico-financiară”. Anume în această perioadă de tranziție când are loc intensificarea procesului de adoptare și de modificare a actelor normative, când are loc restructurarea organelor administrației publice centrale și locale și multe alte schimbări, se amplifică și criminalitatea economico-financiară care slăbește procesul de democratizare.

Între formele crimei organizate se distinge și criminalitatea economico-financiară, care există de multă vreme în societate și se va menține atâta timp cât persistă fenomenele economice și mijloacele de câștig ilicit. Desigur, de-a lungul secolelor, tradițiile și condițiile istorice și geografice, precum și dezvoltarea economică mondială, au modificat considerabil sensibilitatea opiniei publice în ceea ce privește perceperea și evaluarea criminalității economico-financiare, precum și modul în care aceasta este tratată prin reglementări legale.

Criminalitatea economico-financiară reprezintă un complex de activități ilicite desfășurate la nivel microeconomic pentru obținerea de avantaje materiale sau alte foloase. Încercări de delimitare a noțiunii de criminalitate economico-financiară s-au făcut și se fac pretutindeni. Astfel, John A. Gardiner subliniază că fenomenului criminalității economico-financiare nu i se poate da o singură definiție, deoarece criminalitatea economico-financiară este o problemă națională și internațională, cu multiple forme de manifestare și, ca atare, are și ea multiple accepțiuni [1, p. 17].

După cum afirmă E. Hirsch Ballin, fenomenul criminalității economico-financiare se manifestă pe diferite căi, „fiind un monstru cu mai multe capete”. FBI - ul definește criminalitatea economico-financiară organizată ca fiind orice grupare structurată în ideea înfăptuirii unei activități infracționale conspirate și constituite, având ca principal scop obținerea unui profit. Organizațiile criminale, datorită formei lor, compoziției și posibilităților financiare, sunt în măsură să dez-

volte cu succes structuri criminale pe plan național și internațional. Criminalitatea economico-financiară organizată are posibilitatea să-și impună activitatea criminală pe mai multe piețe lucrative. Astfel de grupări criminale își mențin poziția prin coruperea oficialităților publice, prin șantaj, prin activități aparent legale, dar urmărind scopuri infracționale și, nu în ultimul rând, prin folosirea violenței sau amenințarea cu violența.

Criminalitatea economico-financiară organizată constituie unul din cele mai grave fenomene cu care se confruntă, în prezent, comunitatea internațională, aceasta presupunând derularea unor acțiuni criminale mult mai periculoase decât cele obișnuite, bazate pe recrutarea de persoane specializate în diverse domenii de activitate, utilizarea tehnologiei moderne pentru accesul la informații confidențiale, o anumită continuitate în sistemele de operare, strategii la nivel internațional, de natură a leza nu numai sistemul economico-financiar, dar și stabilitatea națiunilor.

Fiind un fenomen universal, criminalitatea economico-financiară, în înțelesul său larg, are un impact direct asupra dezvoltării economice și sociale. Din cauza acestui fenomen oameni de afaceri cinstiți dau faliment, regulile unui sistem economic sănătos sunt destrămate, distorsionate, iar companiile financiare devin vulnerabile și la discreția celor care realizează venituri ilicite fabuloase. De altfel, criminalitatea economico-financiară este inamicul democrației. Statornici în eforturile de a se opune unei guvernări deschise, liderii criminalității economico-financiare se agață de putere, îngrădind libertatea personală și încălcând cele mai elementare drepturi ale omului [2, p. 23].

Chiar și democrațiile bine stabilite, tradiționale, se confruntă cu diverse forme de criminalitate economico-financiară.

În ultimii ani, guvernele Italiei și Franței, dar și altele, au avut de înfruntat scandaluri de mari proporții. Cu toate acestea, democrațiile cu vechime sunt capabile să suporte presiunile criminalității economico-financiare datorită competenței și stabilității instituțiilor pe care și le-au creat. Este vorba, în primul rând, de maturitatea sistemului judiciar și, deopotrivă, de forța mass-media. Se constată, în același timp, faptul că în multe țări se duce lipsa unor asemenea stâlpi instituționali ai democrației. În aceste condiții, criminalitatea economico-financiară, care se extinde mereu, devine inamicul celor dornici să întărească democrația.

Democratizarea în creștere a vieții publice, bazată pe economia de piață, reprezintă cea mai bună ocazie pentru accentuarea luptei împotriva criminalității economico-financiare.

O interdependență economică și un volum sporit de tranzacții comerciale între națiunile lumii vor face necesară adoptarea și impunerea unor standarde recunoscute pe plan internațional privind comportamentul guvernelor și corporațiilor.

Acordurile comerciale, dacă se încheie cu succes, vor întări această tendință. Investitorii pot foarte bine să decidă și să aprecieze că piețele cu multe obstacole birocratice și ocazii favorabile criminalității economico-financiare sunt mai puțin atractive decât cele în care legea este eficientă.

Criminalitatea economico-financiară se află în corelație și interdependență

cu o serie de mecanisme distructive și de dereglare politică, morală, normativă și culturală ce se manifestă la nivel statal. Facilitățile oferite de structurile politice, sociale și economice ale unei țări, coroborate cu insuficiența și, uneori, ineficiența controlului legitim, favorizează criminalitatea orientată spre profit, care are tendința de a dobândi un caracter global, exploziv și organizat, agresionând economia în ansamblul ei, structurându-se și multiplicându-se neîncetat și concretizându-se în fraude de o mare diversitate și complexitate sub aspectul numărului de participanți, metodelor folosite, prejudiciilor cauzate și importanței agenților economici și instituțiilor vizate [3, p. 214].

Reprezentând o problemă socială complexă, ale cărei modalități de manifestare, consecințe sociale și căi de soluționare interesează opinia publică și nivelul instituționalizat al controlului social, criminalitatea economico-financiară este concepută de majoritatea segmentelor sociale oneste ca fiind un fenomen deosebit de grav și periculos, capabil să submineze structurile de putere, realizarea reformelor economice, creșterea nivelului de trai al populației, speranța evoluției către un sistem juridic solid și capabil să elimine inechitatea economico-socială.

Din punct de vedere criminologic, criminalitatea economico-financiară este un concept mai larg, cuprinzând toate faptele și actele unor indivizi care acționează pentru obținerea unor avantaje personale prin metode și mijloace ilicite.

Cercetarea criminologică a fenomenului criminalității economico-financiare are drept obiectiv imediat identificarea și explicarea cauzelor de ordin subiectiv și obiectiv, care determină săvârșirea unor delikte, iar ca finalitate, stabilirea unor măsuri și programe eficiente de prevenire și combatere a acestui flagel [4, c. 168].

Există o complexitate cauzală a genezei criminalității economico-financiare, pe ansamblul său și pe diferite forme de manifestare, în virtutea căreia pot fi explicate nu numai explozia infracțională din etapa actuală, ci și evoluția sa probabilă. Etiologia devianței și delincvenței nu poate fi abordată în termenii unor indicatori distincți, luați separat, ci numai ținându-se seama de interacțiunea și intercondiționarea factorilor biopsihosociali. Factorii criminogeni se asociază și se localizează la nivelul macrosocialului, socialului cu grad mediu de generalizare, microsocalului și individualului, iar relaționarea lor configurează complexitatea generală și complexitatea cauzală a unor tipuri distincte de delikte.

Procesul complex și dificil, uneori contradictoriu, de transformări și restructurări radicale pe care îl implică trecerea de la un sistem politic la altul, de la economia hipercentralizată la economia de piață, are în conținutul său intense fenomene de dezorganizare socială, inerente unei noi organizări. De aceea, ca și în cazul altor tipologii de delikte, cauzele de ordin individual și social ale criminalității economico-financiare trebuie privite într-o strânsă interdependență și raportate la condițiile concrete ale fiecărei țări [5, p. 96]. Criminalitatea economico-financiară este un fenomen complex și aproape universal. Acest lucru nu înseamnă că ea se manifestă în același grad și cu aceeași intensitate pretutindeni. În fapt, formele, cauzele și intensitatea criminalității economico-financiare diferă în funcție de anumiți factori economici, sociali, politici, culturali și comportamentali. Cu alte cuvinte, criminalitatea economico-financiară, ca dimensiune și forme de manifestare, este întotdeauna expresia unui anumit context economico-social.

Principalii factori generatori ai criminalității economico-financiare pot fi structurați astfel:

a. conjunctura economică. Pentru a apăra interesele firmei sale, omul de afaceri aflat în dificultate recurge la bilanțurile contabile, prezentând garanții fictive sau practicând corupția. În perioadele de prosperitate, posibilitatea de a realiza profituri mari în anumite ramuri ale vieții economice conduce la formarea societăților comerciale fantomă;

b. intervenția statului pe piață. Dreptul de a obține credite fără prezentarea unor evidențe contabile corespunzătoare, în baza unor criterii bine stabilite, antrenează tentația de a pretinde că aceste condiții sunt satisfăcute și deci există dreptul la subvenții. Atunci când instituțiile autorizate nu verifică în ce măsură sunt îndeplinite condițiile necesare, oamenii de afaceri sunt tentați să folosească mijloace frauduloase pentru a le obține. S-a observat, de asemenea, că tarifele vamale protecționiste antrenează adesea intensificarea contrabandei;

c. forma juridică a întreprinderii. Statutul juridic al societății comerciale riscă, uneori, să permită comiterea unor delikte din moment ce directorul are o răspundere limitată față de creditorii societății dar, în același timp, se consideră proprietar de fapt și de drept al patrimoniului acesteia;

d. mediul afacerilor. Toate activitățile economico-financiare urmăresc profitul, puterea și un maxim de productivitate. Nici unul din acești factori nu este criminogen prin el însuși însă, dacă pentru realizarea acestor scopuri se acționează cu orice preț, fără a se ține cont de consecințe, acest mod de abordare a problemei poate deveni un factor generator al mării criminalități economico-financiare;

e. imperfecțiunile sistemului juridic. O incriminare imprecisă și lacunară a fraudelor din domeniul economico-financiar este rapid speculată și depistată de către specialiștii în afaceri;

f. sărăcia generalizată determină o anumită toleranță față de criminalitate, având în vedere tendința generală a individului de a acumula sub orice formă și cu orice preț, pentru a ieși din starea de sărăcie. Această cauză determină atât constituirea de organizații criminale deosebit de periculoase, cât și recrutarea de noi membri pentru întărirea organizațiilor criminale deja existente. Sărăcia generalizată duce la o orientare antisocială a personalității, astfel că anumiți indivizi percep schimbarea ca o excelentă oportunitate pentru comiterea unor delikte orientate spre profit [6, p. 93].

Se poate concluziona că factorii care generează apariția și amplificarea criminalității economico-financiare sunt multipli și deosebit de complecși. În perioada actuală, criminalitatea economico-financiară este favorizată, îndeosebi, de criza instituționalizată, în special la nivel local, din principalele sfere de activitate socială, constând în scăderea controlului social și normativ; criza de autoritate și credibilitate a unor instituții și organe; slaba influență a normelor legale asupra conduitei indivizilor și toleranța manifestată de cei care controlează aplicarea legii; lipsa unor reglementări legale specifice care să fie potrivnice oricăror forme de manifestare a criminalității.

Criminalitatea economico-financiară își mai are sorgintea în descentralizarea deciziilor și a structurilor administrative, autonomia funcțională și liberaliza-

rea economică la nivelul instituțiilor publice și al agenților economici, în condițiile lipsei de fermitate și de autoritate a organelor de control și a instituțiilor publice, precum și în întârzierea restabilirii legalității încălcate în absența unei legislații corespunzătoare, în implicarea directă în acte de criminalitate a celor desemnați să aplice legea, în imoralitatea unor funcționari ai statului. Întrucât, în orice țară, administrația de stat dispune de cele mai mari depozite de fonduri și aparat birocratic, ținta cea mai vizată a criminalității economico-financiare este guvernul aflat la putere. O atare stare de criză, în cadrul căreia normele economice, juridice, morale, politice și religioase nu mai au decât un slab impact asupra acțiunilor marii criminalități, este resimțită de populație și are efect demoralizator, deoarece determină polarizarea societății:

– pe de o parte, săracii, care formează marea majoritate a populației și care continuă să creadă în moralitate și legalitate;

– pe de altă parte, bogații și cei în curs de a se îmbogăți, între care se numără și cei favorizați de putere sau de autoritate, ori se identifică cu aceștia și care ignoră legalitatea folosind, pentru realizarea intereselor lor, căi ilicite și, în primul rând, acte de mare criminalitate economico-financiară.

Referințe bibliografice:

1. „Crima organizată în statele ex-sovietice”, în revista *Legea și viața*, nr.9-10, Chișinău, 1998.
2. *Revista națională de drept*, nr.7, Chișinău, 2006.
3. Ig. Ciobanu, *Criminologie*, Editura Museum, Chișinău, 2011.
4. И.И. Карпец, *Криминалогия*, Москва, 1995.
5. Gh. Gladchii, *Criminologie generală*, Editura Museum, Chișinău, 2001.
6. M. Bârgău, *Criminologie*, Chișinău, 1999.